

คู่มือสำหรับสื่อมวลชน ในการรายงานข่าว ด้วยมุมมองความยุติธรรมทางเพศ และความละเอียดอ่อนทางเพศ

มูลนิธิเวสต์มินสเตอร์เพื่อประชาธิปไตย
สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**คู่มือสำหรับสื่อมวลชน
ในการรายงานข่าวด้วยมุมมอง
ความยุติธรรมทางเพศและ
ความละเอียดอ่อนทางเพศ**

ชเนตตี กิณนาม
พิมพ์พีจ เย็บอุรา

คู่มือสำหรับสื่อมวลชนในการรายงานข่าว
ด้วยมุมมองความยุติธรรมทางเพศ
และความละเอียดอ่อนทางเพศ

ผู้เขียน	ชเนตตี ทินนาม พิมพ์พจี เย็นอุรา
ลิขสิทธิ์	มูลนิธิเวสต์มินสเตอร์เพื่อประชาธิปไตย
พิธีพิมพ์อักษร	พิมพ์พจี เย็นอุรา
ปกและรูปเล่ม	บ้านท้ายซอยดีไซน์
พิมพ์ครั้งที่ 1	พ.ศ. 2566
จำนวน	100 เล่ม

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

ชเนตตี ทินนาม.

คู่มือสำหรับสื่อมวลชนในการรายงานข่าวด้วยมุมมองยุติธรรมทางเพศและความละเอียดอ่อนทางเพศ. -- กรุงเทพฯ: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2566.

40 หน้า.

1. สื่อมวลชน. 2. การสื่อข่าวและการเขียนข่าว. 3. สื่อมวลชน - แง่ศีลธรรมจรรยา.
I. พิมพ์พจี เย็นอุรา, ผู้แต่งร่วม. II. ชื่อเรื่อง.

302.23

ISBN 978-616-407-876-5

จัดพิมพ์	คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 254 ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330
พิมพ์ที่	บริษัท อิมเพรส จำกัด (สำนักงานใหญ่) 51/75 ซอยวิภาวดีรังสิต 66 แขวงตลาดบางเขน เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210

คำนำ

มูลนิธิเวสต์มินสเตอร์เพื่อประชาธิปไตย (Westminster Foundation for Democracy: WFD) เริ่มดำเนินงานในประเทศไทย ตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2565 ผ่านการดำเนิน “โครงการขับเคลื่อนสังคมที่เท่าเทียมผ่านความเป็นผู้นำทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในภูมิภาคอาเซียน (Advancing Equal Societies through Women’s Political Leadership and Participation in ASEAN)” ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากกระทรวงการต่างประเทศแคนาดา (Global Affairs Canada)

จากการดำเนินกิจกรรมภายใต้โครงการดังกล่าวของมูลนิธิฯ ในช่วงกว่า 1 ปีที่ผ่านมา มูลนิธิเห็นว่าสื่อมวลชนเป็นหนึ่งในผู้สร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจต่อสังคม อีกทั้งยังสามารถทำให้ประเด็นความเท่าเทียม ความยุติธรรมทางเพศ และความหลากหลายของกลุ่มเพศสภาพกลายเป็นประเด็นสาธารณะ และมีบทบาทร่วมสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงความคิดและวัฒนธรรมของสังคมในระยะยาวทางมูลนิธิฯ จึงเห็นความสำคัญในการร่วมสร้างแนวทางการทำงานของสื่อมวลชนผ่านการสร้างความเข้าใจเรื่องความยุติธรรมทางเพศและมีความละเอียดอ่อนต่อเรื่องเพศสภาพในการรายงานข่าว โดยเฉพาะข่าวที่เป็นประเด็นการเมืองและการปกครองที่จะเสริมสร้างการรับรู้และยอมรับของสังคมต่อผู้นำทางการเมืองที่เป็นผู้หญิง รวมถึงผู้มีความหลากหลายทางเพศมากขึ้น

ทางมูลนิธิฯ ต้องขอขอบคุณคณะผู้อบรม วิทยากรจากหลากหลายกลุ่มองค์กรและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมกว่า 20 สำนักข่าวและองค์กรด้านการสื่อสารมวลชน ที่สนับสนุนและมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน ทำให้กิจกรรมการฝึกอบรมตลอด 5 ครั้งในช่วงเวลาดังแต่เดือนกุมภาพันธ์-มิถุนายน พ.ศ.2566 ประสบความสำเร็จและลุล่วงไปด้วยดี นอกจากนี้ทางมูลนิธิฯ ขอขอบคุณ อาจารย์ ดร.ชเนตตี ทินนาม อาจารย์ประจำภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นผู้นำการสร้างกระบวนการเรียนรู้และสังเคราะห์ข้อมูลจากการอบรมและเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดเป็นคู่มือสำหรับสื่อมวลชนในการรายงานข่าวด้วยมุมมองความยุติธรรมทางเพศและความละเอียดอ่อนทางเพศฉบับนี้

มูลนิธิฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คู่มือฉบับนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับผู้ทำงานด้านสื่อในระดับต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้รายงานข่าว บรรณาธิการ ผู้บริหาร และองค์กรด้านสื่อสารมวลชน เพื่อสร้างความตระหนักรู้เรื่องความยุติธรรมทางเพศและความละเอียดอ่อนทางเพศในการรายงานข่าว รวมถึงเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานในพื้นที่ และการพัฒนานโยบายภายในองค์กรด้านสื่อต่อความหลากหลายทางเพศมากยิ่งขึ้น

สำหรับการดำเนินการต่อไปในภายหน้า ทางมูลนิธิฯ คาดหวังว่าจะได้มีโอกาสร่วมมือกับองค์กรภาคสื่อสารมวลชนอย่างกว้างขวางมากขึ้นและมีส่วนร่วมสร้างสรรค์สังคมให้สามารถเคารพ โอบอ้อม และเปิดพื้นที่ให้กับความหลากหลายที่มีอยู่ในสังคมได้อย่างแท้จริง

มูลนิธิเวสต์มินสเตอร์เพื่อประชาธิปไตย
สำนักงานประเทศไทย

สารบัญ

บทนำ

คู่มือการรายงานข่าวด้วยมุมมองความยุติธรรมทางเพศ และความละเอียดอ่อนทางเพศ	7
---	---

แนวปฏิบัติสำหรับสื่อมวลชนในการรายงานข่าวด้วยมุมมอง ความยุติธรรมทางเพศและความละเอียดอ่อนทางเพศ	17
--	----

1. หลักความถูกต้อง (Accuracy)	17
2. หลักทวิสัย (Objectivity)	18
3. หลักสิทธิมนุษยชน (Human Rights)	20
4. หลักความเป็นส่วนตัว (Privacy)	23
5. หลักความหลากหลาย (Diversity)	25
6. หลักความยุติธรรม (Justice)	26
7. หลักความรับผิดชอบ (Responsibility)	28

การสัมภาษณ์แหล่งข่าว กรณีความรุนแรงทางเพศ และประเด็นอ่อนไหวทางเพศสภาพ (Gender Sensitivity Interview)	30
--	----

แหล่งข้อมูลในการนำเสนอประเด็นความรุนแรง หลักการพื้นฐานของการสัมภาษณ์ ในประเด็นอ่อนไหวทางเพศสภาพ	32
1. ความเคารพต่อสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้เสียหาย	33
2. ความซื่อสัตย์ต่อแหล่งข่าว	34
3. ความอ่อนไหวและเคารพในความแตกต่างทางวัฒนธรรม	34

บรรณานุกรม	39
------------	----

บทนำ

คู่มือการรายงานข่าวด้วยมุมมอง

ความยุติธรรมทางเพศ

และความละเอียดอ่อนทางเพศ

การเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศ ความรุนแรงต่อจิตใจ ร่างกาย ตลอดจนการกระทำ ความรุนแรงผ่านนโยบาย กฎหมาย ค่านิยม วัฒนธรรม ที่มีต่อผู้หญิงและผู้มีความหลากหลายทางเพศถือเป็นประเด็นทางสังคมที่มีความเกี่ยวพันอย่างลึกซึ้งกับฐานคิดของผู้คนในสังคม ซึ่งย่อมเป็นผลทั้งโดยตรงและโดยอ้อมจากการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อในฐานะที่เป็นหนึ่งโครงสร้างหลักของสังคมที่สร้างกระบวนการหล่อหลอมทางความคิด ทักษะคิด โลกทัศน์ และพฤติกรรมให้คนในสังคมมีระบบคิดบนฐานของความไม่ยุติธรรมต่อผู้หญิงและผู้มีความหลากหลายทางเพศ สื่อถือเป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตของพลเมือง ผลกระทบในทุกทางที่เกิดขึ้นโดยสื่อจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะถูกส่งต่อสู่สังคม

อีกด้านหนึ่ง สังคมที่ก้าวหน้าเองก็ไม่อาจวัดด้วยความเข้มแข็งด้านปัจจัยทางเศรษฐกิจหรือความมั่นคงทางการเมืองเท่านั้น ทว่าจำเป็นต้องมีฐานรากแห่งสำนึกเรื่องความยุติธรรมทางเพศ เพราะความยุติธรรมทางเพศเป็นรากฐานของสิทธิมนุษยชน สังคมใดที่ปฏิบัติต่อผู้คนด้วยความเคารพและมีหัวใจที่เปิดกว้างต่อความแตกต่างหลากหลายทั้งในด้านเพศสภาพ เพศวิถี และรสนิยมทางเพศ สังคมนั้นย่อมมีคุณภาพชีวิตที่ดี ประชาชนมีความสุข เพราะเขาเหล่านั้นสามารถใช้ชีวิตในฐานะมนุษย์ที่มีศักดิ์ศรี สังคมที่ทำให้คุณค่าของความเป็นมนุษย์โดยไม่ตีตราและไม่เลือกปฏิบัติ สังคมนั้นย่อมมีความยั่งยืนอันเป็นเป้าหมายของการพัฒนา

ในศตวรรษที่ 21 และสื่อก็เป็นกลไกสำคัญในการผลักดันให้บรรลุสู่เป้าหมายนั้น

พื้นที่การนำเสนอเนื้อหาของสื่อมวลชนทุกวันนี้ในประเด็นความเปราะบางเรื่องเพศ ยังคงเป็นการสะท้อนภาพเหมารวมในระดับความรุนแรงทางตรง ซึ่งหมายถึง ความรุนแรงซึ่งเห็นได้ด้วยตาเปล่าและรับรู้ได้ทางประสาทหู เช่น การสัมผัสสร้างกายโดยไม่ยินยอม การทุบตี การจิกดม การขู่ตะคอก การด่าทอ อนาคต การฆ่าอันสืบเนื่องมาจากเหตุแห่งเพศ เป็นต้น เมื่อพิจารณาจากกรอบสิทธิมนุษยชน พบว่าประเด็นสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการนำเสนอเนื้อหาในระดับโครงสร้างสังคมคือส่วนที่หายไปในการนำเสนอเนื้อหาประเด็นความรุนแรงทางเพศต่อผู้หญิงและกลุ่มคนหลากหลายทางเพศ แต่สิ่งที่ดำรงอยู่คือภาพตัวแทนของความรุนแรงทางตรงโดยมองไม่เห็นการกระทำที่เป็นผลจากโครงสร้างสังคมและรากวัฒนธรรมที่กลายเป็นมรดกส่งต่อโดยสื่อมวลชนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ดังที่ปรากฏในรายงานสถานการณ์ความรุนแรงทางเพศ โดยมูลนิธิหญิงชายก้าวไกล พบว่าความรุนแรงที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างเพศยังคงอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่อาจยุติลงได้โดยง่าย จากสถิติข่าวความรุนแรงในรอบปี 2564 ที่ปรากฏในสื่อมวลชน พบว่า อันดับหนึ่ง การฆ่ากันระหว่างสามีภรรยา มีข่าวสามีฆ่าภรรยา ร้อยละ 63.4 นอกจากนี้ประเทศไทยยังติด 1 ใน 10 ของประเทศที่มีการใช้ความรุนแรงต่อเด็กและผู้หญิง (มูลนิธิหญิงชายก้าวไกล. ข้อมูลความรุนแรง. (2564), สืบค้นจาก <https://www.wmp.or.th/categorycontent/7669>) หากย้อนกลับไปในก่อนหน้านี้นับทศวรรษ ความรุนแรงทางเพศประเภทข่าวข่มขืนมีการนำเสนอมากที่สุดในพื้นที่สื่อรองลงมา ได้แก่ ข่าวอนาจาร ข่าวพยายามข่มขืน ข่าวการบังคับค้าประเวณี

ข่าวรุมโทรม ขณะท้องีการอนามัยโลก (WHO) ระบุว่าผู้หญิงทั่วโลกเกือบ 1 ใน 3 เคยถูกใช้ความรุนแรงทางกายหรือทางเพศในช่วงชีวิต (กองบรรณาธิการ TCJ. 1 ใน 3 ของผู้หญิงทั่วโลกเป็นเหยื่อความรุนแรง. (2564), สืบค้นจาก <https://tcijthai.com/news/2021/6/current/11693>)

ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้มีความหลากหลายทางเพศพบว่าสื่อมวลชนไทยบางส่วนยังคงนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศอย่างขาดความเข้าใจความเข้าใจที่แท้จริง โดยยังคงใช้ถ้อยคำที่แสดงถึงอคติ และการตีตรา ขณะเดียวกันเรื่องราวของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศบางกลุ่มไม่ได้รับความสนใจ หรือถูกนำเสนอในพื้นที่สื่อกระแสหลักมากนัก การนำเสนอภาพตัวตนของผู้มีความหลากหลายทางเพศ (Representation of LGBTIQ People) พบว่าการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของสื่อบางส่วนได้ตีตราและสร้างภาพตัวตนเกี่ยวกับผู้มีความหลากหลายทางเพศในกระบวนการและรูปแบบต่างๆ เช่น (กังวาล พงษ์แก้ว และคณะ, 2560)

- 1) การใช้ภาษาและการให้สมญานามที่ตีตรา คุณค่า และลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของหญิงรักหญิง (lesbian) ในหลายกรณี เช่น ดนตรีไทย หลงดัชนี กลิ่นเลสเบี้ยนโขย เป็นต้น รวมทั้งการนำเสนอภาพที่สื่อแง่ลบทางเพศ
- 2) ภาพตัวตนของชายรักชาย (gay) ถูกประกอบสร้างในฐานะผู้ที่หมกมุ่นกับความสวยงาม เพศสัมพันธ์ โรคเอดส์ และอาชญากรรม ในบางกรณี ความเป็นเกย์ถูกใช้ในการลดทอนความน่าเชื่อถือของบุคคลผู้เป็นข่าว รวมทั้งพบการใช้ภาษาและให้คำฉายนามที่ตีตรา คุณค่า และลดทอนศักดิ์ศรี

ความเป็นมนุษย์ของชายรักชาย อาทิ อมกนเขา แก๊งเก๋ แก๊ง
ไม้ป่าเดียวกัน ส้มเต็ม ระเบิดดัง เสือเหลือง หรือสายเหลือง
 เป็นต้น

- 3) บุคคลรักสองเพศ (bisexual) ถูกสร้างภาพตัวแทนในฐานะ
ของผู้หมกมุ่นในกามอารมณ์เนื่องจากเป็นบุคคลที่สามารถมี
เพศสัมพันธ์ได้กับเพศใดก็ได้
- 4) บุคคลข้ามเพศ (transgender) ถูกนำเสนอในฐานะปัญหาของ
สังคม ตัวตลก และเป็นผู้มีความต้องการทางเพศสูงกว่าบุคคล
ปกติ ผ่านการนำเสนอข่าวแบบตัดสินผู้เป็นข่าว การใช้รูปประกอบ
ในลักษณะที่ตีตรา รวมทั้งใช้ภาษาและให้ฉายานามที่เจ้ออารมณ์
และลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เช่น กระเทยร้องซี้ด ตูด
ยักษ์วงโลก หอยเทียม เกิดมาเพื่อฆ่าชะนี สาวแตก ก้นกระดก
พริ้วดีด้า เป็นต้น รวมทั้งเป็นที่น่าสังเกตว่าสื่อด้านข่าวยังขาด
ความละเอียดอ่อนอันเกิดจากรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชาย
ข้ามเพศที่จำกัด โดยมักใช้คำว่า “ทอม” หรือ “สาวหล่อ”
เป็นฉายานามในการเรียกชายข้ามเพศ
- 5) ผู้ที่ไม่นิยมเพศ (queer) ถูกนำเสนอในลักษณะของตัวตลก
หรือผู้ที่ผิดแปลกไปจากบุคคลทั่วไปโดยการเน้นนำเสนอใน
ลักษณะที่ตัดสินผู้ที่เป็นข่าว
- 6) บุคคลสองเพศ (intersex) ยังไม่ถูกนำเสนอมากนักในพื้นที่สื่อ
สะท้อนให้เห็นว่าบุคคลสองเพศเป็นกลุ่มบุคคลที่ไร้ตัวตนในสังคม
ไทยโดยทั่วไป
- 7) ข่าวที่น่าเสนอโดยกล่าวถึงผู้มีความหลากหลายทางเพศโดยรวม
(ส่วนใหญ่ใช้คำว่า LGBT ความหลากหลายทางเพศ หรือเกย์)

พบว่า ส่วนใหญ่มีการนำเสนอในลักษณะที่เป็นกลาง แต่ก็ยังพบว่าบางบทความนำเสนอความหลากหลายทางเพศในเชิงตีตรา

ผลจากการศึกษาที่กล่าวมา สอดคล้องกับข่าวเหตุการณ์การเลือกปฏิบัติ การตีตรา และเหยียดเพศต่อผู้หญิงและบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในสังคมไทยที่ยังคงปรากฏให้เห็นในสื่ออย่างต่อเนื่อง ความรุนแรงทางตรงตามที่ปรากฏในผลสำรวจเป็นผลจากการหยั่งรากลึกเกี่ยวกับการผลิตซ้ำวาทกรรม “ชายเป็นใหญ่” (Patriarchy) และบรรทัดฐานรักต่างเพศ (Heteronormativity) ทั้งปรากฏอย่างชัดเจนและแฝงเร้นในพื้นที่สื่อมวลชน เช่น เรื่องครอบครัวเป็นเรื่องส่วนตัว มายาคติชุดเดิมที่เชื่อว่า ผู้หญิงเป็นต้นเหตุของการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ตลอดจนวาทกรรมเกี่ยวกับกลุ่มคนหลากหลายทางเพศ เช่น การใช้ถ้อยคำดูถูกให้กลุ่มเพศหลากหลายมีสถานะที่ด้อยต่ำ เป็นของแปลก การรายงานข่าวเกย์รัทวารของสตรีข้ามเพศโดยไม่เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นต้น

เมื่อพิจารณาจากกรอบสิทธิมนุษยชนร่วมกับแนวคิดด้านเพศสภาพและเพศวิถี พบว่า ประเด็นสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์คือส่วนที่หายไปในการนำเสนอเนื้อหาประเด็นผู้หญิงและผู้มีความหลากหลายทางเพศ กรอบคิดดังกล่าวนี้สัมพันธ์โยงใยกับการมองความรุนแรงต่อผู้หญิงและผู้มีความหลากหลายทางเพศในฐานะที่เป็นปัญหาของความสัมพันธ์เชิงอำนาจมากกว่าจะเป็นปัญหาเรื่องเพศ กล่าวคือ การเกิดขึ้นของความรุนแรงต่อผู้หญิงและบุคคลหลากหลายทางเพศเริ่มจากการที่สถาบันสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม การศึกษา กฎหมาย ฯลฯ ได้ทำหน้าที่ในวางบทบาทความเป็นเพศสภาพหนึ่งให้ด้อยและมีคุณค่าต่ำกว่า

อีกเพศสภาพ เช่น การที่สังคมไทยให้คุณค่าความเป็นหญิงอยู่ในสถานะที่ด้อยต่ำกว่าความเป็นชาย ขณะที่คุณค่าความเป็นมนุษย์ของผู้มีความหลากหลายทางเพศถูกมองว่าเป็นเพียงเพศที่สาม ความเชื่อเช่นนี้มีรากลึกฝังแน่นในฐานคติของสถาบันหลักต่างๆ เช่น ศาสนา อุดมการณ์ ครอบครัวย การศึกษา สื่อมวลชน จารีตประเพณี และระบบความเชื่อต่างๆ ทำให้ความรุนแรงเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรมเหล่านี้เป็นตัวหล่อเลี้ยงให้ความรุนแรงทางตรงดำรงอยู่และนำไปสู่การละเมิดสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้หญิงและผู้มีความหลากหลายทางเพศ

การส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศและการพัฒนาศักยภาพผู้หญิงและผู้มีความหลากหลายทางเพศในงานสื่อสารมวลชนเป็นประเด็นที่สื่อมวลชนทั่วโลกยังคงให้ความสนใจ จากการประชุมระดับโลกว่าด้วยสื่อและความเสมอภาคทางเพศ ครั้งที่ 1 (Global Forum on Media and Gender) เมื่อเดือนธันวาคม 2556 ณ กรุงเทพมหานคร สื่อมวลชนทั่วโลกที่เข้าร่วมการประชุมดังกล่าวได้ประกาศคำมั่นในการปกป้องหลักสิทธิมนุษยชน ส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศในสื่อมวลชน เน้นย้ำประเด็นความปลอดภัยของผู้หญิงในสื่อ การไม่อคติ ไม่กีดกัน และสร้างความสมดุลในเนื้อหาและในสื่อทุกประเภท ตลอดจนการก่อตั้งพันธมิตรโลกว่าด้วยสื่อและความเสมอภาคทางเพศ (ขเนตตี ทินนาม, 2558) ขณะที่แนวคิดเรื่อง เพศสภาพ เพศวิถี สิทธิในวิถีทางเพศ และอัตลักษณ์ทางเพศ (SOGI) เป็นหลักการว่าด้วยการใช้กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศในประเด็นวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ เกิดจากการประชุมของนักกฎหมายด้านสิทธิมนุษยชน ที่เมืองยอกยาคาร์ตา ประเทศอินโดนีเซียเมื่อปลายปี 2549 โดยเห็นตรงกันว่า มีหลักการสิทธิมนุษยชนระหว่าง

ประเทศ ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนมานานแล้ว โดยรัฐบาลหลายประเทศก็ร่วมลงนามและให้คำมั่นว่าจะปฏิบัติตามหลักการสิทธิมนุษยชนนั้น ซึ่งนั่นก็หมายถึงการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของคนที่มีความหลากหลายทางเพศด้วย (มูลนิธิเพื่อสิทธิและความเป็นธรรมทางเพศ. สิทธิที่จะสร้างครอบครัวคือสิทธิมนุษยชน. (2563), สืบค้นจาก <http://forsogi.org/?p=301>) โดยหลักการยกยกยอการได้กำหนดคำศัพท์ซึ่งได้รับการยอมรับทางกฎหมายโดยทั่วไปสองคำคือ

Sexual orientation (วิถีทางเพศ) หมายถึง ความสามารถของบุคคลเกี่ยวกับแรงดึงดูดอันลึกลับด้านอารมณ์ เสน่ห์ ด้านเพศ และความสัมพันธ์ทางเพศ กับบุคคลซึ่งมีเพศภาวะที่แตกต่างกัน หรือเหมือนกัน หรือมีมากกว่าหนึ่งเพศสภาพ

Gender identity (อัตลักษณ์ทางเพศ) หมายถึง ความรู้สึกลึกลับภายในของบุคคลเกี่ยวกับเพศสภาพ ซึ่งอาจจะสอดคล้องหรือตรงข้ามกับเพศโดยกำเนิดของตน รวมทั้งความรู้สึกทางสรีระ (ซึ่งหากสามารถเลือกได้อาจเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงแก้ไขลักษณะ และการทำงานทางกายภาพด้วยวิธีการทางการแพทย์ การผ่าตัด หรือวิธีอื่นใด) รวมทั้งการแสดงออกทางเพศสภาพ เช่น การแต่งกาย การพูดจา และกิริยาอื่นๆ (บุษกร สุริยสาร, 2557)

อย่างไรก็ตาม สังคมและศาสนาระแสหลักส่วนใหญ่ในโลกยอมรับและกำหนดกฎเกณฑ์การจำแนกเพศของบุคคลออกเป็น 2 เพศตามลักษณะกายภาพ คือ ชาย และหญิง รวมทั้งให้คุณค่ากับเพศวิถีเพียงแบบเดียวคือ เพศวิถีแบบรักต่างเพศภายใต้สถาบันการแต่งงานแบบผัวเดียวเมียเดียวที่มีเป้าหมายเพื่อการมีบุตรเพื่อสืบทอดดำรงเผ่าพันธุ์ ซึ่งด้วยระบบโครงสร้างและความคิดความเชื่อเรื่องเพศเช่นนี้ ทำให้ผู้มีความหลากหลายทางเพศ

อันได้แก่ Lesbian (หญิงรักหญิง) Gay (ชายรักชาย) Bisexual (บุคคลรักได้ทั้งสองเพศ) Transgender (บุคคลข้ามเพศ) Intersex (บุคคลสองเพศ) Queer (ผู้ที่ไม่นิยมเพศ หมายถึงบุคคลที่ปฏิเสธการนิยามตนเองด้วยอัตลักษณ์ทางเพศทุกรูปแบบ) Non-Binary (นอน-ไบนารี หรือบุคคลที่ปฏิเสธการนิยามตนเองด้วยอัตลักษณ์ทางเพศที่วางอยู่บนฐานการแบ่งเพศเป็นสองขั้วตรงข้ามคือ ชายและหญิง) และผู้มีอัตลักษณ์ทางเพศอื่นๆ ถูกกีดกันให้เป็นบุคคลชายขอบของสังคม เนื่องจากมีอัตลักษณ์การแสดงออก และมีเพศวิถีไม่เป็นไปตามกรอบที่สังคมกระแสหลักกำหนด นอกจากนี้ภายในกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศแต่ละกลุ่มอัตลักษณ์เองต่างก็หลีกเลี่ยงไม่พ้นจากการถูกหล่อหลอม หรือได้รับอิทธิพลจากความคิดความเชื่อเรื่องเพศกระแสหลักของสังคม ซึ่งทำงานกับการสร้างความเป็นตัวตนทางเพศภาพ และเพศวิถีของบุคคลที่เป็นผู้มีความหลากหลายทางเพศแต่ละกลุ่มแตกต่างกันไป รวมถึงอิทธิพลของปัจจัยทางด้านสังคมอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องชนชั้น ชาติพันธุ์ รูปร่างหน้าตา สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว การเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา รายได้ ฯลฯ ปัจจัยเหล่านี้ล้วนมีผลกระทบต่อการนิยาม การยอมรับ การเปิดเผยความเป็นตัวตนในความเป็นบุคคลหลากหลายทางเพศของแต่ละคน และต่อการเข้าถึงความเป็นธรรมทางสังคม (ชเนตตี ทินนาม โกลุม โอมพรนุวัฒน์ รัตนา ด้วยดี, 2564)

ภายใต้หลักการสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คู่มือสำหรับสื่อมวลชนในการรายงานข่าวด้วยมุมมองความยุติธรรมทางเพศและความละเอียดอ่อนทางเพศจึงต้องการที่จะร่วมเสริมพลังให้กับผู้หญิงและผู้มีความหลากหลายทางเพศได้รับการคุ้มครองและปกป้องจากผลกระทบ

ของความรุนแรงจากการนำเสนอที่คลาดเคลื่อนของสื่อมวลชน ด้วยความหวังว่าการขจัดความรุนแรงและการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงและผู้มีความหลากหลายทางเพศจะหมดสิ้นไป สังคมจะสามารถเดินหน้าสู่ความยุติธรรมและเท่าเทียมในเรื่องเพศ คู่มือฉบับนี้จะเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการนำไปใช้ปฏิบัติงานจริงของสื่อในระดับองค์กรและประชาชนผู้รับสาร ในฐานะพลเมืองที่เปิดรับสื่อด้วยความรู้เท่าทันและมีสำนึกใหม่ในเรื่องการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้หญิงและผู้มีความหลากหลายทางเพศ โดยส่งผลชัดเจนเชิงรูปธรรมใน 5 ด้าน ดังนี้

1. องค์กรกำกับดูแลสื่อ และองค์กรวิชาชีพสื่อจะมีแนวทางในการผลักดันให้เกิดนโยบายและการปฏิบัติอย่างจริงจังสำหรับองค์กรในด้านความเสมอภาคทางเพศสำหรับผู้หญิงและผู้มีความหลากหลายทางเพศ โดยจะนำไปสู่ความตระหนักและการปฏิบัติของคนในองค์กร การคำนึงถึงความสมดุลของมิติเพศสภาพในองค์กร และการจัดสภาพแวดล้อมในองค์กรที่เป็นมิตรสำหรับคนทุกเพศ เป็นการปรับเปลี่ยนให้องค์กรสื่อให้กลายเป็นองค์กรสมัยใหม่ที่ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการตามหลักการสิทธิมนุษยชน

2. องค์กรที่ทำหน้าที่กำกับดูแลสื่อ จะมีแนวทางในการพิจารณา กำกับการนำเสนอข่าว การผลิตรายการตลอดจนเนื้อหารูปแบบต่างๆ บนหลักสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้หญิงและผู้มีความหลากหลายทางเพศ

3. ผู้สื่อข่าวและกองบรรณาธิการข่าว ฝ่ายผลิตรายการ และผู้ผลิตเนื้อหาทางช่องทางต่างๆ สามารถใช้คู่มือเพื่อตรวจสอบกลั่นกรองเนื้อหาสื่อไม่ให้กระทบสิทธิมนุษยชน

4. การมีคู่มือการปฏิบัติงานสื่อจะมีส่วนสำคัญทำให้ ผู้ตกเป็นข่าว ในฐานะที่เป็นผู้หญิงและผู้มีความหลากหลายทางเพศซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง ได้รับการนำเสนอในลักษณะที่มีการเคารพในสิทธิมนุษยชน และสามารถใช้ชีวิตหลังการตกเป็นข่าวได้อย่างมีศักดิ์ศรี

5. ประชาชนในฐานะผู้รับสารสามารถมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลสื่อ ให้การผลิตเนื้อหาสื่อปราศจากอคติทางเพศ โดยการใช้คู่มือการปฏิบัติงานสื่อในการนำเสนอประเด็นผู้หญิงและผู้มีความหลากหลายทางเพศ เพื่อตรวจสอบเผื่อระวังเนื้อหาสื่อ เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคม การรู้เท่าทันสื่อบนฐานความเข้าใจเรื่องความเป็นธรรมทางเพศ

ตามทฤษฎีผลกระทบของสื่อมวลชนกล่าวว่า “เมื่อสื่อเปลี่ยน สังคมก็จะเปลี่ยนแปลงตาม” ด้วยความปรารถนาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่า “คู่มือสำหรับสื่อมวลชนในการรายงานข่าวด้วยมุมมองความยุติธรรมทางเพศและความละเอียดอ่อนทางเพศ” นี้จะยังประโยชน์ต่อการพัฒนาวงการสื่อไทย และทำหน้าที่กะเทาะความคิดเพื่อสร้างสำนึกใหม่ในเรื่องความเท่าเทียมทางเพศในงานสื่อ จนสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมในเรื่องฐานคิดด้านเพศที่มีต่อผู้มีความหลากหลายทางเพศในระดับปัจเจกและโครงสร้างสังคม ทั้งเป็นเครื่องมือช่วยในการทำงานของสื่อมวลชนในการตรวจสอบจริยธรรมด้านเนื้อหา ให้เป็นการนำเสนอเนื้อหาที่มีความถูกต้อง (Accuracy) มีความสมดุลและยุติธรรม (Balance and Fairness) ปลอดจากอคติ (Objectivity) และคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน (Human Rights) สื่อมวลชนเองก็จะสามารถเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงในสังคม จากเดิมที่เป็นสังคมซ้ำเติมผู้ถูกกระทำและเต็มไปด้วยการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศ ไปสู่สังคมปัญญาที่ปราศจากอคติในเรื่องเพศ และเพื่อการสร้างสังคมแห่งการรู้เท่าทันสื่อซึ่งเป็นสังคมที่พึงปรารถนา

แนวปฏิบัติสำหรับสื่อมวลชนในการรายงานข่าว ด้วยมุมมองความยุติธรรมทางเพศ และความละเอียดอ่อนทางเพศ

แนวปฏิบัติต่อไปนี้เป็นพัฒนาจากข้อมูลของการฝึกอบรมภายใต้โครงการ Workshop for Journalists Reporting Political News with Gender Justice and Gender Sensitivity Perspective โดยมูลนิธิเวสต์มินสเตอร์เพื่อประชาธิปไตย ร่วมกับข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวปฏิบัติสำหรับสื่อมวลชนที่คำนึงถึงความอ่อนไหวทางเพศสภาพ ได้แก่ โครงการวิจัยการพัฒนาแนวทางปฏิบัติในการนำเสนอรายการโทรทัศน์บนหลักสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของสตรี (ชเนตตี ทินนาม, 2558) และ Gender-Sensitive Indicators for Media (UNESCO, 2012) โดยมีแนวทางภายใต้กรอบจริยธรรมสื่อมวลชนดังนี้

1. หลักความถูกต้อง (Accuracy)

สื่อมวลชนควรยึดหลักการนำเสนอความถูกต้องเกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศต่อผู้หญิงและผู้มีความหลากหลายทางเพศ การนำเสนอข้อมูลอย่างครบถ้วน รอบด้าน ไม่บิดเบือน ไม่แต่งเติม และไม่ผลิตซ้ำมายาคติที่สร้างอคติทางเพศต่อผู้หญิงและผู้มีความหลากหลายทางเพศ เนื้อหาข่าวสารต้องสามารถแยกแยะให้ผู้รับสารเห็นว่า ข้อเท็จจริงในข่าวความรุนแรงทางเพศกับมายาคติซึ่งผลิตซ้ำความเข้าใจที่ผิดพลาดเกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศเป็นอย่างไร โดยมีแนวทาง ดังนี้

- 1.1 การรายงานข่าวความรุนแรงทางเพศ ควรนำเสนอข้อเท็จจริงมากกว่าการเน้นอารมณ์ความรู้สึกของแหล่งข่าว การใช้ข้อเท็จจริงน่าจะไม่นำไปสู่การทำให้ข่าวมีความเร้าอารมณ์เพิ่มขึ้นจนอาจส่งผลกระทบต่อจิตใจของผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงทางเพศ ขณะเดียวกันข้อเท็จจริงที่ครบถ้วนรอบด้าน จะช่วยให้สามารถแสวงหาทางออกของปัญหาความรุนแรงทางเพศได้
- 1.2 ในการเสาะแสวงหาข้อมูลข่าวเกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศ ไม่ควรใช้แหล่งข่าวเฉพาะที่เป็นผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงทางเพศเท่านั้น ควรใช้แหล่งข่าวที่หลากหลาย สามารถให้ข้อมูลได้ถูกต้อง ครบถ้วน และรอบด้าน
- 1.3 ระวังการอ้างอิงข้อเท็จจริงและความคิดเห็นจากแหล่งข้อมูลอื่นๆ เช่น การอ้างข่าวจากหนังสือพิมพ์ การอ้างข่าวจากสำนักข่าวต่างประเทศ เพราะอาจเป็นการสร้างภาพเหมารวมที่คลาดเคลื่อนจากมุมมองของสื่ออื่นๆ เป็นการผลิตซ้ำความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง อันเป็นผลจากการไม่ระมัดระวังในการปกป้องสิทธิของแหล่งข่าวโดยสื่ออื่นๆ ที่นำมาใช้อ้างอิง
- 1.4 ไม่เชื่อมโยงอัตลักษณ์ทางเพศสภาพและเพศวิถีของบุคคลในข่าวกับข่าวที่ไม่เกี่ยวข้อง เช่น เชื่อมโยงทอม เกย์ กะเทย บุคคลข้ามเพศ ฯลฯ กับข่าวอาชญากรรมต่างๆ ที่ไม่ได้มีปัจจัยด้านเพศสภาพและเพศวิถีเข้ามาเกี่ยวข้อง ทำให้ข้อเท็จจริงในข่าวถูกบิดเบือน

2. หลักกวีลย (Objectivity)

การรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องความรุนแรงทางเพศต่อผู้หญิง และผู้มีความหลากหลายทางเพศโดยสื่อมวลชนต้องเป็นกลาง ปราศจากอคติ ไม่ว่าจะเป็นอคติจากความรัก ความเกลียดชัง ความกลัว หรือ ความไม่รู้ ตลอดจนการไม่ปล่อยให้ความคิดเห็นหรือความรู้สึกส่วนตัว เข้าแทรกแซงในการรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องเพศสื่อมวลชนต้องไม่ตัดสิน ไม่ตำหนิ ไม่ตีตรา ไม่ประเมินคุณค่าทั้งผู้กระทำผิดและ ผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงทางเพศ โดยมีแนวทาง ดังนี้

- 2.1 ควรระมัดระวังการใช้ภาษาที่เป็นการซ้ำเติมความทุกข์ของผู้เสียหายในคดีความรุนแรงทางเพศ รวมทั้งผลกระทบต่อความรู้สึกของครอบครัว ควรใช้ภาษาที่เป็นกลาง ไม่ตัดสิน และวางอยู่บนพื้นฐานของการเคารพสิทธิ
- 2.2 รายการข่าว/รายการเล่าข่าว ไม่ควรใช้ภาษาหยอกล้อ ใช้คำอุทานที่แสดงอารมณ์ความรู้สึก ในระหว่างการรายงานข่าว ความรุนแรงทางเพศ เพราะภาษาหยอกล้อและคำอุทาน อาจสื่อความหมายว่าความรุนแรงทางเพศเป็นเรื่องเล็กน้อย หรือเป็นเรื่องขวนขวบขั่น
- 2.3 หลีกเลี่ยงภาษาข่าวในลักษณะวาทกรรมเชิงลบ และสร้างภาพเหมารวม เช่น ทอมโหด กะเทยหิน เกย์ชาติสม์ แม่ใจร้าย แม่ใจยักษ์ เลี่ยงภาษาที่ตีตราผู้มีความหลากหลายทางเพศว่า เบี่ยงเบนทางเพศ รักร่วมเพศ เพศวิตถาร เป็นต้น
- 2.4 หลีกเลี่ยงภาษาข่าวที่ลดทอนความหมายของความรุนแรงทางเพศให้เป็นเรื่องเล็กน้อย หรือเป็นเพียงเรื่องสนุก

- 2.5 หลีกเลียงภาษาข่าวที่ทำให้เรื่องความรุนแรงทางเพศเป็นเรื่องกรรมเวร ลิ่นหวัง ไร้นทางต่อสู์ เช่น การใช้คำว่า เคราะห์ร้าย เคราะห์ซ้ำกรรมซัด สุดโชคร้าย ดวงช่วย ชะตาโหด ถึงคราวช่วย เป็นต้น
- 2.6 หลีกเลียงภาษาข่าวที่ทำให้ผู้หญิงและผู้มีความหลากหลายทางเพศอยู่ในสถานภาพที่เป็นรอง เช่น ไม่ใช่สรรพนามเรียกผู้หญิงว่า “หนู” ไม่เรียกผู้หญิงผู้ชายว่า “ชายจริงหญิงแท้” ในกรณีที่เป็นผู้มีความหลากหลายทางเพศต้องไม่ถามคำถามที่แบ่งแยกในลักษณะเปรียบเทียบว่าเพศใดจะทำได้ดีกว่ากัน เช่น น่ารักไม่แพ้หญิงแท้ สวยจนต้องยกมดลูกให้ รวมทั้งไม่ใช่ภาษาเรียกผู้มีความหลากหลายทางเพศในลักษณะที่เป็นรอง เช่น เพศที่สาม เพศทางเลือก

3. หลักสิทธิมนุษยชน (Human Rights)

ในการปฏิบัติงานทุกขั้นตอนของสื่อมวลชนควรตระหนักและเคารพในคุณค่าของผู้หญิงและผู้มีความหลากหลายทางเพศในฐานะที่เป็นมนุษย์ซึ่งมีศักดิ์ศรี ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงทางเพศหรือประเด็นที่มีความอ่อนไหวทางเพศสภาพนั้น ให้ถือว่าการปกป้องผู้หญิงและผู้มีความหลากหลายทางเพศซึ่งถูกกระทำ ความรุนแรงทางเพศมีความสำคัญกว่าการได้มาซึ่งเนื้อหาเพื่อการรายงานข่าว ไม่นำเสนอภาพผู้หญิงและผู้มีความหลากหลายทางเพศในลักษณะที่ด้อยค่า ไร้ศักดิ์ศรี และไม่ควรรนำเสนอภาพผู้หญิงและผู้มีความหลากหลายทางเพศเพื่อแสวงหาประโยชน์ในฐานะวัตถุทางเพศ โดยมีแนวทาง ดังนี้

- 3.1 การรายงานข่าวควรนำเสนอด้วยความเข้าใจในสภาพปัญหา และเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของแหล่งข่าว ไม่ควรรายงานให้ผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงทางเพศมีสภาพเป็นเหยื่อที่น่าเวทนา ไร้ทางต่อสู้ ควรนำเสนอภาพของผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงทางเพศในฐานะที่เป็นผู้ผ่านพ้นจากความรุนแรง หลีกเลี่ยงการใช้ภาษาเรียกผู้เสียหายว่า “เหยื่อ” แต่ให้ใช้คำว่า “ผู้รอดชีวิต” “ผู้ผ่านพ้นความรุนแรง” “ผู้เผชิญความรุนแรง”
- 3.2 ผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงทางเพศเป็นผู้ที่มีความเปราะบางทางจิตใจอันเป็นผลมาจากการถูกกระทำ ความรุนแรง ผู้สื่อข่าวพึงหลีกเลี่ยงการนำเสนอภาพในลักษณะที่มีการเผชิญหน้าระหว่างคู่กรณีความขัดแย้ง
- 3.3 กรณีที่ผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงทางเพศเป็นเด็ก การเข้าถึงแหล่งข่าวควรได้รับความยินยอมจากตัวเด็กเอง พ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแลด้วย
- 3.4 ไม่ตัดสินอัตลักษณ์ทางเพศของแหล่งข่าวจากลักษณะทางร่างกายหรือบุคลิกภาพ เช่น กรณีผู้หญิงผมสั้น ผู้หญิงที่มีบุคลิกภาพท้าว ๆ โดยมากสื่อมวลชนมักรีบเชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ของความเป็นทอม ซึ่งอาจเป็นการสร้างภาพเหมารวมที่คลาดเคลื่อน
- 3.5 การจำลองสถานที่/เหตุการณ์ ในการรายงานข่าว ความรุนแรงทางเพศสามารถทำได้ แต่ต้องไม่ใช่สถานที่เกิดเหตุจริง และไม่จำลองเหตุการณ์โดยเน้นขั้นตอนของการเกิดเหตุการณ์ ความรุนแรงอย่างละเอียดเพื่อป้องกันไม่ให้เป็นการสร้างผลกระทบด้านความรู้สึกต่อผู้ถูกกระทำ ความรุนแรง

- 3.6 ไม่ควรนำเสนอภาพศพ ภาพเปลือย ภาพที่เน้นสรีระเชื่อมโยงด้านเพศของผู้ถูกระทำความรุนแรงทางเพศ
- 3.7 ไม่ควรนำเสนอภาพที่ผู้หญิงและผู้มีความหลากหลายทางเพศกำลังถูกระทำความรุนแรง เช่น ภาพที่โดนอุจาดกระชากลากถู ถูกทุบตี ทำร้าย ภาพของพนักงานบริการที่กำลังถูกจับกุมจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ
- 3.8 ไม่ควรนำเสนอภาพความอ่อนแอของผู้ถูกระทำความรุนแรงทางเพศจนนำไปสู่การสร้างความไร้อารมณ์ในช่วง ตลอดจนหลีกเลี่ยงภาพที่แสดงให้เห็นถึงความโศกเศร้า เช่น ภาพญาติผู้เสียหายร้องไห้ ไม่ควรใช้ภาพผู้หญิงท้องแก่มาประกอบการรายงานข่าวทำแท้งเพื่อสร้างความรู้สึกหวาดกลัว
- 3.9 ภาพถ่ายของผู้เสียหายทั้งที่มีชีวิตและเสียชีวิตจากความรุนแรงทางเพศจะต้องมีการปกปิดด้วยเทคนิคต่างๆ ในการนำเสนอภาพผู้ถูกระทำความรุนแรงทางเพศ ควรใช้มุมกล้อง ใช้เทคนิคการถ่ายภาพด้วยการบดบังอัตลักษณ์ของผู้ถูกระทำความรุนแรงทางเพศ ผู้สื่อข่าวต้องทำให้ผู้ถูกระทำความรุนแรงทางเพศสามารถดำรงชีวิตได้ตามปกติเฉกเช่นคนธรรมดาทั่วไป ผู้สื่อข่าวพึงระลึกว่าหน้าที่ในการปกป้องผู้ถูกระทำความรุนแรงทางเพศ เป็นหน้าที่ของผู้สื่อข่าว ต้องไม่ปล่อยให้เป็นการละเมิดของผู้ถูกระทำความรุนแรงทางเพศที่จะต้องปกป้องคุ้มครองตนเอง ด้วยเหตุจากการที่ต้องปรากฏตัวในพื้นที่สื่อมวลชน

- 3.10 ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องใช้ภาพ อาจใช้ภาพวาดหรือการ์ตูนแทนภาพถ่ายในเรื่องของความรุนแรงทางเพศหรือในประเด็นที่จะส่งผลกระทบต่อแหล่งข่าว แต่ต้องระมัดระวังให้ภาพวาดนั้นมีลักษณะของการจำลองมากกว่าจะใช้ภาพวาดที่มีความเหมือนจริง
- 3.11 หลีกเลี่ยงการนำแฟ้มภาพข่าวเกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศในอดีต มานำเสนอซ้ำในกรณีที่เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงทางเพศครั้งใหม่ เพื่อไม่ให้กระทบกระเทือนต่อความรู้สึกของผู้เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ในอดีตด้วยการรื้อฟื้นบาดแผลและความทรงจำ
- 3.12 การรายงานข่าวความรุนแรงทางเพศ ไม่ควรอธิบายขั้นตอนของการทำความรุนแรงทางเพศ ทั้งในรูปแบบของการบรรยาย หรือการใช้เทคนิคภาพ Immersive Graphic
- 3.13 การใช้คำนำหน้านามและสรรพนามสำหรับผู้มีความหลากหลายทางเพศ ขึ้นอยู่กับความประสงค์ของผู้มีความหลากหลายทางเพศ ผู้สื่อข่าวต้องถามความประสงค์ในการใช้สรรพนามและคำนำหน้านามของผู้มีความหลากหลายทางเพศก่อนการรายงานข่าวเสมอ เพื่อไม่ให้การใช้คำนำหน้านามและสรรพนามที่ไม่ตรงตามเพศสภาพและเพศวิถีสร้างผลกระทบต่อจิตใจของผู้มีความหลากหลายทางเพศ

4. หลักความเป็นส่วนตัว (Privacy)

สื่อมวลชนควรคำนึงถึงสิทธิของผู้หญิงและผู้มีความหลากหลายทางเพศ โดยเฉพาะผู้ซึ่งถูกทำความรุนแรงทางเพศที่จะไม่ถูกรบกวน

ในการดำเนินชีวิต สื่อมวลชนควรให้ความสำคัญความเป็นส่วนตัวในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง ตลอดจนข้อมูลส่วนตัวของผู้หญิงและผู้มีความหลากหลายทางเพศซึ่งถูกกระทำ ความรุนแรงทางเพศจะต้องไม่ถูกเปิดเผย ความเป็นส่วนตัวถือเป็นสิทธิของบุคคลของผู้หญิงและผู้มีความหลากหลายทางเพศที่จะอยู่ตามลำพังโดยอิสระและปลอดภัย โดยมีแนวทาง ดังนี้

- 4.1 ควรปกปิดข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งข่าวซึ่งถูกกระทำ ความรุนแรงทางเพศ ทั้งกรณีเสียชีวิตหรือยังมีชีวิตอยู่ ได้แก่ ชื่อ-นามสกุลจริง สัญชาติ เชื้อชาติ ศาสนา ระดับการศึกษา ที่อยู่อาศัย ชื่อสถานศึกษา สถานที่ทำงาน อาชีพ ทะเบียนรถ ข้อมูลในบัตรประชาชน หนังสือเดินทาง เอกสารซึ่งบ่งชี้ข้อมูลส่วนตัว ข้อมูลของบิดามารดา ญาติพี่น้อง พยาน บุคคลที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งลักษณะความพิการของแหล่งข่าว เพื่อป้องกันการจดจำในกรณีที่ทำให้อาจทำให้แหล่งข่าวและครอบครัวเสียหายได้
- 4.2 ในการเข้าถึงแหล่งข่าวซึ่งถูกกระทำ ความรุนแรงทางเพศ สื่อมวลชนต้องขออนุญาตแหล่งข่าว ในทุกขั้นตอนของการทำข่าว เช่น ขออนุญาตบันทึกภาพ/เสียง สัมภาษณ์ ตลอดจนขออนุญาตนำข้อมูลไปออกอากาศ เพื่อเคารพสิทธิของแหล่งข่าว
- 4.3 แหล่งข่าวซึ่งถูกกระทำ ความรุนแรงทางเพศควรได้รับโอกาสในการตัดสินใจร่วมกับผู้สื่อข่าว ในการกำหนดประเด็นข่าว และภาพที่นำเสนอซึ่งเกี่ยวข้องกับตัวของพวกเขานเอง ซึ่งเกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคล

- 4.4 หลีกเลี่ยงการใช้สถานที่ที่บ้าน/ที่ทำงาน ของแหล่งข่าวซึ่งถูกกระทำ ความรุนแรงทางเพศ เป็นฉากของการนำเสนอเรื่องราว เหตุการณ์ข่าวหรือเป็นสถานที่ให้สัมภาษณ์ เพราะจะทำให้สื่อบู๊ ได้ว่าแหล่งข่าวที่ถูกกระทำ ความรุนแรงทางเพศเป็นใคร
- 4.5 การอ้างแหล่งข่าวที่เป็นผู้หญิง หากประเด็นข่าวที่สัมภาษณ์ แหล่งข่าวผู้หญิงไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องครอบครัว ควรหลีกเลี่ยง การเชื่อมโยงข้อมูลของพวกเขาเกี่ยวกับเรื่องความสัมพันธ์ใน ครอบครัว เช่น ไม่ควรอ้างอิงว่าแหล่งข่าวผู้หญิงคนนั้น เป็น ภรรยา เป็นคุณแม่ หรือเป็นลูกสาวของใคร
- 4.6 ควรใช้ความระมัดระวังในการนำคลิปที่เผยแพร่ในสังคม ออนไลน์มาเป็นภาพข่าว เพราะมีโอกาสที่จะกระทบต่อสิทธิ ของแหล่งข่าวซึ่งถูกกระทำ ความรุนแรงทางเพศได้ง่าย แม้จะ มีการเบลอหน้าของแหล่งข่าว แต่บรรยากาศแวดล้อมในคลิป เหล่านั้นสามารถเชื่อมโยงถึงตัวแหล่งข่าวผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงได้

5. หลีกความหลากหลาย (Diversity)

สื่อมวลชนควรยอมรับในความแตกต่างของการดำรงอยู่ซึ่งความ หลากหลายในสังคม ได้แก่ วัฒนธรรม ภาษา ศาสนา ชาติพันธุ์ สีผิว เพศสภาพ เพศวิถี ในพื้นที่สื่อมวลชนหากมีการเปิดพื้นที่ยอมรับความ แตกต่างหลากหลายเกิดขึ้น ก็จะทำให้สื่อมวลชนสามารถเข้าใจถึงความจริง ความยุติธรรม และสามารถสร้างทางเลือกและโอกาสใหม่ๆ แก่กลุ่มคน

ที่มีความหลากหลายโดยเฉพาะกลุ่มผู้หญิงและผู้มีความหลากหลายทางเพศซึ่งมีความหลากหลายทั้งในแง่บทบาททางสังคมและบทบาททางเพศ โดยมีแนวทาง ดังนี้

5.1 สื่อมวลชนควรสร้างความตระหนักให้แก่สังคมในการยอมรับว่าเพศสภาพและเพศวิถีมีความหลากหลาย ไม่ยึดติดตามเพศกำเนิด สามารถเปลี่ยนแปลงตามความต้องการของปัจเจกบุคคล การนิยามเพศของแต่ละบุคคลถือเป็นเจตจำนงเสรี สื่อมวลชนไม่ควรนิยามเพศสภาพและเพศวิถีของบุคคลจากการสังเกตแค่รูปลักษณ์ภายนอก แต่ควรถามความประสงค์ของปัจเจกบุคคลว่าต้องการนิยามเพศสภาพและเพศวิถีของตนอย่างไร

5.2 สื่อมวลชนควรเพิ่มพื้นที่ในการนำเสนอประเด็นข่าวด้านบวกเกี่ยวกับผู้หญิงและผู้มีความหลากหลายทางเพศในมิติที่มีความหลากหลาย เช่น ผู้หญิงและผู้มีความหลากหลายทางเพศทำดีในสังคม ผู้หญิงและผู้มีความหลากหลายทางเพศในมิติที่หลากหลายแต่ถูกหลงลืม เช่น ผู้ที่อยู่ในชนบท ผู้สูงอายุ ชาติพันธุ์ นำเสนอภาพผู้หญิงและผู้มีความหลากหลายทางเพศที่ประสบความสำเร็จโดยไม่จำเป็นต้องอยู่ในกรอบบรรทัดฐานดั้งเดิมของความหญิงชาย เช่น เรื่องราวของผู้หญิงที่ดูแลตัวเองได้ พึ่งพาตัวเองได้ ผู้หญิงที่ผ่านพ้นจากความรุนแรง แม้เลี้ยงเดี่ยวที่ประสบความสำเร็จ ครอบครัวของผู้มีความหลากหลายทางเพศ เป็นต้น

5.3 สื่อมวลชนควรให้ความสำคัญกับการนำเสนอมิติความทับซ้อนของอัตลักษณ์ของผู้หญิงและผู้มีความหลากหลายทางเพศ จะช่วยทำให้เห็นความหลากหลายและความทับซ้อนในปัจจุบันบุคคลที่เชื่อมโยงกับประเด็นความรุนแรงที่ผู้หญิงและบุคคลหลากหลายทางเพศต้องเผชิญได้ชัดเจนขึ้น เช่น มองเห็นอัตลักษณ์ที่ซ้อนทับในบุคคล เพศสภาพ เพศวิถี ชนชั้น สภาพร่างกาย ศาสนา ฐานะทางเศรษฐกิจ ชาติพันธุ์ ฯลฯ ที่ประกอบขึ้นเป็นบุคคล ความรุนแรงที่ผู้หญิงและผู้มีความหลากหลายทางเพศกำลังเผชิญอาจไม่ได้มาจากปัจจัยทางเพศสภาพแต่เพียงอย่างเดียว

6. หลักความยุติธรรม (Justice)

สื่อมวลชนควรทำให้ความเป็นธรรมกับทุกฝ่ายที่ได้รับผลกระทบในข่าวความรุนแรงทางเพศ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในเหตุการณ์ได้มีโอกาสที่จะพูด การไม่เลือกปฏิบัติต่อแหล่งข่าวด้วยเหตุแห่งเพศควรให้ความสำคัญในการเปิดพื้นที่ในรายการข่าว/รายการโทรทัศน์โดยให้ทั้งหญิง ชาย และผู้มีความหลากหลายทางเพศมีโอกาสปรากฏตัวในสัดส่วนที่เท่าเทียม ไม่ว่าจะเป็นเนื้อหาและภาพในรายการข่าว ตลอดจนการใช้แหล่งข่าวหญิง ชาย และผู้มีความหลากหลายทางเพศในสัดส่วนที่เท่าเทียมกัน โดยมีแนวทาง ดังนี้

- 6.1 ควรมีนโยบายสร้างความหลากหลายให้ปรากฏในพื้นที่ของ การรายงานข่าวโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มบทบาทของผู้หญิง และผู้มีความหลากหลายทางเพศในฐานะที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ ให้สัมภาษณ์ รวมทั้งการเป็นแหล่งข่าวในประเด็นต่าง ๆ นอกเหนือจากประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงและผู้มีความ หลากหลายทางเพศโดยตรง
- 6.2 ผู้ปฏิบัติงานด้านสื่อควรตรวจสอบเทคนิคในการนำเสนอ เช่น มุมกล้อง เสียง แสง และองค์ประกอบอื่นๆ ที่อาจมีผลต่อมุมมองหรือการเลือกปฏิบัติทางเพศ ก่อนการเริ่มรายการ เช่น การใช้เสียงและแสงที่มีคุณภาพเท่ากันระหว่างเพศ เช่น ไม่ใช้ เทคนิคด้านแสงที่อ่อนนุ่มต่อแขกรับเชิญที่เป็น “หญิง” เพื่อให้ ภาพออกมาดู “อ่อนโยน” แต่ใช้แสงที่คมเข้มต่อแขกรับเชิญ ที่เป็น “ชาย” เพื่อให้ภาพออกมาดู “เข้มแข็ง” เพื่อหลีกเลี่ยง การสร้างภาพเหมารวมในเรื่องเพศสภาพ ควรเลือกใช้มุมกล้อง ที่เท่ากันระหว่างเพศเมื่อจับภาพบุคคล เลือกสถานที่ถ่ายทำให้ เหมาะสมและเท่าเทียมกันทั้งแหล่งข่าวที่เป็นผู้ชายและผู้หญิง รวมถึงผู้มีความหลากหลายทางเพศด้วย

7. หลักความรับผิดชอบ (Responsibility)

การทำหน้าที่ของสื่อมวลชนควรคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมเป็นสำคัญ ในประเด็นความรุนแรงทางเพศ สื่อมวลชนควรแสดงความรับผิดชอบต่อ โดยการรายงานข้อมูลเกี่ยวกับ กฎหมาย นำเสนอข้อมูลหน่วยงาน/องค์กร ที่สามารถให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงทางเพศ การใช้

ข้อมูลประเภทสถิติเพื่ออธิบายความรุนแรงทางเพศในฐานะปัญหาสังคม แทนที่จะรายงานแบบไศกนาฏกรรม การขยายข่าวความรุนแรงทางเพศ ให้มีมุมมองเชิงสังคม เพื่อให้สังคมต้องร่วมกันรับผิดชอบและหาทางออกของปัญหา มิใช่ปล่อยให้มันเป็นเพียงปัญหาส่วนตัวของผู้ถูกระทำความรุนแรง โดยมีแนวทาง ดังนี้

- 7.1 ควรให้คำแนะนำแหล่งข่าวเกี่ยวกับข้อมูลหากได้รับผลกระทบจากความรุนแรงทางเพศ แหล่งข่าวจะสามารถเรียกร้องขอความช่วยเหลือ หรือปกป้องสิทธิของตนเองได้ที่ไหน และต้องดำเนินการอย่างไร
- 7.2 การกำหนดประเด็นข่าวความรุนแรงทางเพศ ต้องคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อตัวแหล่งข่าว มากกว่าการคำนึงถึงผลประโยชน์ของสังคม
- 7.3 สื่อมวลชนต้องเสนอทางเลือกให้แก่ผู้ถูกระทำความรุนแรงทางเพศโดยให้ข้อมูลที่รอบด้าน ครบถ้วน ถูกต้อง เพื่อให้ผู้ถูกระทำและสังคมสามารถพิจารณาข้อมูลและทางเลือกต่างๆ ในการแก้ปัญหาความรุนแรง เช่น ในการรายงานข่าวความรุนแรงทางเพศ ควรเน้นการนำเสนอในเชิงข้อมูลสถิติ ควรสอดแทรกแง่คิด คำแนะนำของแพทย์ นักวิชาการด้านความเป็นธรรมทางเพศ มุมมององค์กรสตรี/องค์กรด้านความเป็นธรรมทางเพศ องค์กรด้านสิทธิความหลากหลายทางเพศ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม หน่วยงานที่สามารถให้การช่วยเหลือ กระบวนการในการให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดเหตุความรุนแรง

- 7.4 ควรนำเสนอข้อมูลความรุนแรงทางเพศในฐานะที่เป็นปัญหาสังคมมากกว่าปัญหาส่วนตัว ความรุนแรงทางเพศไม่ว่าจะเกิดในครอบครัว หรือสถานที่ใดก็ตามต้องถือว่าเป็นปัญหาที่สาธารณะ ชุมชน สังคมต้องเข้าไปมีส่วนรับรู้แก้ไข เพราะความรุนแรงทางเพศถือเป็นปัญหาระดับโครงสร้างสังคมมิใช่แค่ระดับปัจเจก การรายงานข่าวต้องชี้ให้เห็นว่าปัจจัยเชิงโครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมเป็นต้นเหตุของปัญหาความรุนแรง ควรนำเสนอบริบทแวดล้อม รายงานให้เห็นถึงปัญหาเชิงโครงสร้างสังคมที่สามารถเชื่อมโยงสู่ประเด็นอื่นๆ
- 7.5 สื่อมวลชนต้องวิเคราะห์และทำความเข้าใจเรื่องระบบโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างหญิงชายว่าส่งผลต่อปัญหาความรุนแรงต่อผู้หญิงอย่างไร วิเคราะห์บรรทัดฐานรักต่างเพศกับอำนาจกดทับผู้มีความหลากหลายทางเพศ เพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนทัศนคติเรื่องความสัมพันธ์เชิงอำนาจให้นำไปสู่ความเท่าเทียม

การสัมภาษณ์แหล่งข่าว กรณีความรุนแรงทางเพศ และประเด็นอ่อนไหวทางเพศสภาพ (Gender Sensitivity Interview)

การทำข่าวในประเด็นที่มีความอ่อนไหวทางเพศ โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรง การล่วงละเมิดทางเพศ เป็นความท้าทายอย่างมากต่อนักข่าว ตั้งแต่ขั้นของการกำหนดคัดเลือกประเด็นการนำเสนอ การเข้าถึงแหล่งข่าว การลงสนามข่าว การสัมภาษณ์ผู้เสียหาย ขั้นตอนการถ่ายทำ ตลอดจนการนำเสนอข้อมูล การรายงานข่าวนอกจากการนำเสนอเป็นบทความ และภาพถ่าย ปัจจุบันการรายงานข่าวยังนำเสนอในรูปแบบของงานภาพเคลื่อนไหว ภาพเสมือนสามมิติเพื่อช่วยในการนำเสนอเรื่องราว แต่คำถามสำคัญคือ การทำงานข่าวและแนวทางในการนำเสนอที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร บทบาทของผู้สื่อข่าว ช่างภาพ บรรณาธิการข่าว ควรเป็นอย่างไรเพื่อให้ผู้เสียหายในกรณีความรุนแรงทางเพศ และประเด็นที่มีความอ่อนไหวทางเพศสภาพได้รับความเคารพ และให้เกียรติ ไม่ถูกกลั่นกรองสิทธิความเป็นมนุษย์

Slobodanka Dekic (2017) ได้เสนอประเด็นที่เกี่ยวข้องในการป้องกันการละเมิดทางเพศ และสร้างความตระหนักในปัญหาความรุนแรงทางเพศ ซึ่งเป็นประเด็นที่มักไม่ได้รับการกล่าวถึงในการรายงานข่าวทั่วไปอย่าง (1) การติดตามการสอบสวนคดีการละเมิดทางเพศจนถึงที่สุด สื่อมักนำเสนอเพียงข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพียงครั้งเดียวและไม่ได้มีการติดตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เสียหาย ทั้งในแง่การได้รับ

การช่วยเหลือ กระบวนการดำเนินคดีในทางกฎหมาย การติดตามแนวทาง การปกป้องเหตุที่จะเกิดขึ้นหลังเกิดเหตุการณ์ซ้ำในหน่วยงานหรือองค์กร ต่างๆ (2) ความรุนแรงบนโลกออนไลน์ ปัจจุบันปัญหาความรุนแรงบน โลกออนไลน์มักไม่ได้รับความสนใจ วัยรุ่นและเยาวชนรุ่นใหม่ในปัจจุบัน ขาดความรู้เท่าทันการจัดการปัญหาเมื่อเกิดเหตุการณ์คุกคามบนโลก ออนไลน์ ช่องทางในการติดต่อขอความช่วยเหลือต่างๆ สื่อสามารถหา คำตอบและให้ความรู้เกี่ยวกับความรุนแรงลักษณะนี้ได้ (3) นำเสนอ ความท้าทายของผู้หญิงที่ประสบความรุนแรงในการออกมาส่งเสียงเพื่อ ปกป้องตนเอง เป็นหนึ่งในมายาคติของความรุนแรงทางเพศ ที่ทำให้ความ รุนแรงกลายเป็นปัญหาที่ถูกเก็บไว้ใต้พรม ผู้หญิงหรือผู้เสียหายในความ รุนแรงหลายคนไม่มีความรู้เกี่ยวกับความรุนแรง ไม่ทราบว่าสิ่งที่ตนเอง เผชิญอยู่เป็นความรุนแรงที่ตนถูกละเมิดหรือแสวงหาประโยชน์ ถูกทำให้ ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับตนเอง เป็นสิ่งที่ยอมรับได้ ไม่ควรเรียกร้อง สื่อควรเป็นช่องทางที่ถึงประเด็นปัญหาเหล่านี้ และไม่ทำให้ความรุนแรง ทุกรูปแบบเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ในสังคม (4) นำเสนอกระบวนการทำงานกับ ผู้กระทำ กระบวนการยุติธรรมอาจมีมาตรการในการลงโทษ หรือจัดกิจกรรม เพื่อให้ความรู้ปรับทัศนคติต่างๆ แก่ผู้กระทำสื่ออาจนำเสนอรูปแบบของ การทำงานกับผู้กระทำผิด เป็นต้น

สิ่งที่ควรทำและไม่ควรทำในการคัดเลือกประเด็นการนำเสนอ

ไม่ควรทำ	ควรทำ
<ul style="list-style-type: none">• ไม่ควรใช้เคสที่รุนแรงเพื่อเรียกเรตติ้งและความสนใจ• ไม่ใช้พาดหัวที่เร้าอารมณ์• เขียนถึงปัญหาความรุนแรงในภาพกว้างมากกว่ารายงานเฉพาะบุคคล• ข่าวความรุนแรงไม่จำเป็นต้องอยู่ในเฉพาะข่าวอาชญากรรม ไม่ใช่แค่ข่าวที่มีแต่พาดหัวและไม่ได้มีการรายงานข่าวอื่นใดเพิ่มเติม	<ul style="list-style-type: none">• สนับสนุนการนำเสนอเรื่องราวการติดตามสืบสวนสอบสวนคดีจนถึงที่สุด• นำเสนอแนวทางการป้องกันและยุติความรุนแรงด้วยเหตุแห่งเพศสภาพ• นำเสนอเรื่องราวเชิงบวกเกี่ยวกับผู้ที่รอดชีวิตจากเหตุการณ์ความรุนแรง การป้องกันตัวและเท่าทันความรุนแรงที่จะเกิดขึ้น การลุกขึ้นมาเรียกร้องต่อสู้เพื่อลบล้างมายาคติที่ทำให้ผู้เสียหายกลัวการออกมาพูดเรื่องความรุนแรง

แหล่งข้อมูลในการนำเสนอประเด็นความรุนแรง

การเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่ถูกต้องน่าเชื่อถือในประเด็นความรุนแรงหรือประเด็นอ่อนไหวทางเพศสภาพนั้น มีความท้าทายอย่างมากในการรายงานข่าว ข้อมูลจากตำรวจ จากองค์กรไม่แสวงหากำไร (NGOs) หรือจากตัวผู้เสียหายเอง อาจไม่เพียงพอในการนำเสนอประเด็นอย่างครอบคลุม และสะท้อนปัญหาที่แท้จริงของสังคมในภาพรวมได้ ดังนั้นไม่ควรละเลย

แหล่งข้อมูลทางสถิติ ซึ่งอาจได้มาจาก รายงานระดับชาติหรือระดับโลก ที่เก็บรวบรวมข้อมูลปัญหาทางเพศสภาพในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การรายงาน เพื่อช่วยฉายให้เห็นภาพของปัญหาที่กว้างขึ้นจากเหตุการณ์ ความรุนแรงที่ได้นำเสนอไป แหล่งข่าวที่เป็นองค์กรหรือสถาบันที่เกี่ยวข้อง ในการผลักดันการแก้ไขปัญหาคความรุนแรง โดยปกติการทำงาน ของหน่วยงานเหล่านี้จะเข้าถึงกลุ่มผู้ประสบความรุนแรงจำนวนมาก อาจช่วยเหลือสื่อมวลชนในการให้ข้อมูลจำเพาะด้านต่างๆ แนวทางในการ ให้ความช่วยเหลือ ตลอดจนข้อเสนอทางนโยบายที่จะช่วยแก้ไขปัญหา ในเชิงโครงสร้างทางสังคม

หลักการพื้นฐานของการสัมภาษณ์ในประเด็นอ่อนไหว ทางเพศสภาพ

1. ความเคารพต่อสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้เสียหาย

การสัมภาษณ์ผู้เสียหายจากความรุนแรงด้วยเหตุแห่งเพศสภาพโดย ไม่จำเป็นอาจนำผลกระทบเชิงลบ ความรู้สึกถูกกระทำซ้ำ ความทุกข์ทรมาน ต่อผู้เสียหายได้ ผู้สื่อข่าวจำเป็นต้องระมัดระวังในสิทธิความเป็นส่วนตัวต่อ ผู้เสียหายเป็นสำคัญ แสดงความเคารพด้วยการใช้เวลาผู้เสียหายได้แสดง ความรู้สึก ไม่สร้างบรรยากาศที่กดดันให้พูดหรือรู้สึกถูกบังคับให้เล่า เรื่องราวหากผู้เสียหายยังไม่พร้อมที่จะเล่าออกมา เคารพในเรื่องเล่าและ ประสบการณ์ที่ผู้ให้สัมภาษณ์เล่าออกมา โดยไม่ตัดสิน ไม่แสดงท่าทีหรือ การกระทำใดๆ ที่ทำให้ผู้ให้สัมภาษณ์รู้สึกไม่ปลอดภัย ไม่ตั้งคำถามที่ทำให้ ต้องอับอาย หรือเจ็บปวดกับเหตุการณ์

2. ความซื่อสัตย์ต่อแหล่งข่าว

ยุติธรรมและรักษามาตรฐานในการรายงานข้อเท็จจริงอย่างโปร่งใส การเสนอเงินให้กับแหล่งข่าวเพื่อชักจูงให้ผู้เสียหายยอมที่จะเล่าเรื่องราว แม้ไม่รู้ลึกพร้อมทั้งทางกายและใจในการเปิดเผย เป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผู้เสียหายอาจจะนำพาตัวเองสู่อันตรายหากยอมเปิดเผย ข้อมูล แต่ยอมที่จะพูดเพราะต้องการเงิน ควรโปร่งใสในทุกขั้นตอนการทำงานว่าไม่มีเจตนาที่จะบังคับให้แหล่งข่าวเปิดเผยเรื่องราวหากไม่ยินยอม

3. ความอ่อนไหวและเคารพในความแตกต่างทางวัฒนธรรม

ในการรายงานประเด็นความรุนแรงในแต่ละวัฒนธรรม ย่อมมีประเด็นที่เป็นเรื่องต้องห้าม (taboo) หรือหลักจารีตประเพณีของพื้นที่นั้นๆ ที่ยึดถือปฏิบัติ ผู้สัมภาษณ์ต้องระมัดระวังท่าที การตั้งคำถามที่อ่อนไหว ศึกษาถึงบริบทสังคมวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ว่ามีข้อห้ามหรือข้อควรปฏิบัติอย่างไรก่อนเข้าสัมภาษณ์ เช่น คำถามที่ไม่ควรถาม การแต่งกาย คำพูดหรือคำถามที่ห้ามถาม เป็นต้น เพื่อช่วยลดความผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้นในการทำงาน

แนวปฏิบัติในการสัมภาษณ์ผู้เสียหาย ก่อน - ระหว่าง - หลัง การสัมภาษณ์

ก่อน การสัมภาษณ์	ระหว่าง การสัมภาษณ์	หลังการสัมภาษณ์ และขั้นตอนระหว่าง การเขียนข่าว หรือติดต่อ
ระมัดระวังประเด็นทางกฎหมายและพิจารณาด้านความปลอดภัยที่อาจจะเกิดขึ้นกับแหล่งข่าว	มีทัศนคติในการสัมภาษณ์ที่กระตือรือร้น สนใจและรับฟังอย่างไม่ตัดสิน	นำเสนอโดยเน้นที่การพูดถึงบริบทมากกว่าเจ้าอาرمณ์ ความรู้สึกของผู้เสียหาย
คำถามสำคัญเพื่อพิจารณาก่อนการเริ่มสัมภาษณ์ผู้เสียหายคือ ผู้เสียหายอยู่ระหว่างการสอบสวน หรือพิจารณาคดีทางกฎหมายหรือไม่ ถ้าใช่อาจมีความเสี่ยงในการเข้าร่วมการสัมภาษณ์อย่างยิ่ง แม้ว่าผู้เสียหายไม่ได้ถูกบังคับห้ามให้สัมภาษณ์หรือให้ข้อมูล การออกมาให้สัมภาษณ์อาจส่งผลต่อรูปคดี หรือนำผู้เสียหายไปสู่ความเสี่ยงหรือความเสียหายอื่นที่จะตามมาได้ ดังนั้น ก่อนจะดำเนินการสัมภาษณ์ควรตรวจสอบผู้เสียหายให้ชัดเจนก่อน	ระลึกไว้เสมอว่าผู้เสียหายได้ผ่านประสบการณ์ที่เจ็บปวดมา การตั้งคำถามแต่ละคำถามคือการนำเขากลับไปนึกถึงความทรงจำและความรู้สึกเลวร้ายที่เคยเกิดขึ้น ดังนั้น ต้องระมัดระวังในคำพูด ใส่ใจในสิ่งที่ผู้เสียหายแสดงออกมาทั้งภาษาพูด ภาษาท่าทีที่แสดงถึงการเคารพให้รับฟัง ไม่ตั้งคำถามในเชิงตัดสิน การกระทำ หรือชักจูงให้ผู้เสียหายรู้สึกที่ตัวเองเป็นต้นเหตุของการกระทำ ความรุนแรง (victim blaming)	การนำเสนอประเด็นความรุนแรง ควรขยายความให้เห็นถึงภาพใหญ่ของปัญหา สถานการณ์ในภาพรวม เสนอการวิเคราะห์มุมมองที่มีต่อเหตุการณ์ พฤติกรรมของผู้กระทำ เพื่อสร้างความเข้าใจและตระหนักต่อปัญหา ความรุนแรงเชิงอำนาจที่เกิดขึ้น มากกว่าการเน้นเรื่องราวเหตุการณ์ที่สะเทือนอารมณ์ของผู้เสียหายรายบุคคล

ก่อน การสัมภาษณ์	ระหว่าง การสัมภาษณ์	หลังการสัมภาษณ์ และขั้นตอนระหว่าง การเขียนข่าว หรือติดต่อ
ขอความยินยอมก่อนการ สัมภาษณ์แบบทางการ	ให้โอกาสผู้เสียหายในการ พูดสิ่งที่อยากพูด	แนะนำหน่วยบริการ สนับสนุนแก่ผู้เสียหาย
ควรให้ข้อมูลกับผู้เสียหาย ในประเด็นที่จะสัมภาษณ์ และนำเสนอก่อนที่ผู้เสียหาย จะตกลงให้สัมภาษณ์ สามารถทำเป็นเอกสารให้ ผู้เสียหายลงนามยืนยันเป็น เอกสารขอความยินยอม อย่างเป็นทางการ ความ รุนแรงทางเพศนั้นเกี่ยวข้องกับ โดยตรงกับการสูญเสีย อำนาจในการควบคุมและ ตัดสินใจในเนื้อตัวร่างกาย ดังนั้นจึงมีความสำคัญ อย่างมากที่จะต้องให้ ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะทราบ และให้การอนุญาตเกี่ยวกับ ประเด็นและรูปแบบใน การนำเสนอ ไม่ถูกทำให้ รู้สึกว่าถูกใช้เป็นเครื่องมือ หรือหาผลประโยชน์จาก การให้ข่าว	ในตอนท้ายของการ สัมภาษณ์ อย่าลืมนถาม ผู้เสียหายว่ามีสิ่งที่อยาก พูดอีกหรือไม่ก่อนจะจบ การสัมภาษณ์ อาจจะมี บางคำถามที่ผู้สัมภาษณ์ ไม่ได้ถาม หรือไม่ได้ให้ โอกาสผู้เสียหายในการ ชี้แจง จงให้เวลาผู้เสียหาย ในการพูดในสิ่งที่อยาก จะพูด	หลังการสัมภาษณ์อาจพูดคุย กับผู้เสียหายเกี่ยวกับการ ดูแลให้คำปรึกษาหลัง ประสบการณ์ละเมิดทางเพศ ซึ่งอาจนำไปสู่การรู้สึกเจ็บ ปวด ทุกข์ทรมานใจ ผู้ สัมภาษณ์อาจช่วยแนะนำ แหล่งบริการให้คำปรึกษา แก่ผู้เสียหายด้วย

ก่อน การสัมภาษณ์	ระหว่าง การสัมภาษณ์	หลังการสัมภาษณ์ และขั้นตอนระหว่าง การเขียนข่าว หรือตัดต่อ
เลือกสถานที่สัมภาษณ์ที่ปลอดภัยและเป็นส่วนตัว	ถามคำถามที่เน้นการอธิบายบริบท มากกว่าความรู้สี่ก อารมณ์ ประสพการณ์	ห้ามใช้ภาพก่อนได้รับอนุญาต
การพูดคุยเรื่องที่เป็นความรุนแรงและอ่อนไหว ไม่ควรเกิดขึ้นในพื้นที่ที่มีผู้คนพลุกพล่าน หรือมีบุคคลภายนอกที่ไม่เกี่ยวข้องอยู่ในสถานที่นั้น พื้นที่ควรเป็นพื้นที่ส่วนตัว ไม่มีเสียงรบกวน ทำให้ผู้ให้สัมภาษณ์รู้สึกปลอดภัย สบายเป็นหัวใจสำคัญ	การสัมภาษณ์ควรหลีกเลี่ยงการให้ผู้เสียหายต้องเล่าถึงรายละเอียดการกระทำ ความรุนแรง วิธีการข่มขืน อาวุธสังหาร โดยเน้นการตั้งคำถามเกี่ยวกับเบื้องหลังบริบทที่นำไปสู่เหตุการณ์ เช่น มีเบื้องหลังทางการเมือง หรือการแสวงประโยชน์จากความรุนแรงทางเพศหรือไม่อย่างไร? ผลกระทบต่อผู้เสียหายมีอะไรบ้าง?	ห้ามใช้ภาพ ฟุตเทจ หรือข้อมูลส่วนตัวใดๆ โดยปราศจากการได้รับความยินยอมจากผู้เสียหาย และห้ามใช้ภาพลูกของผู้เสียหาย

ก่อน การสัมภาษณ์	ระหว่าง การสัมภาษณ์	หลังการสัมภาษณ์ และขั้นตอนระหว่าง การเขียนข่าว หรือตัดต่อ
<p>เข้าสัมภาษณ์โดยมีหน่วย ดูแลช่วยเหลือไปด้วย</p>	<p>ปรึกษากับบรรณาธิการ ข่าวในขั้นตอนหลังจาก สัมภาษณ์</p>	<p>ระมัดระวังด้านการใช้ภาษา</p>
<p>หน่วยงานอย่างกลุ่มองค์กร ไม่แสวงหากำไร (NGOs) อาจเป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับ ผู้เสียหาย จึงสำคัญมาก ที่ควรให้บุคคลจากองค์กร ติดตามไปช่วยดูแลการ สัมภาษณ์ กรณีที่ระหว่าง การสัมภาษณ์ผู้เสียหาย อาจต้องการความช่วยเหลือ หรือรู้สึกไม่ปลอดภัย ไม่ ต้องการให้ข้อมูล และช่วย ตรวจสอบข้อมูลแก่ทีมข่าว ได้ด้วยอีกทาง</p>	<p>การติดต่อเนื้อหาสัมภาษณ์ ส่วนใดส่วนหนึ่งของการ สัมภาษณ์ เพื่อให้สั้นลง อย่างไรก็ตามต้องแจ้งกับ ผู้เสียหายทราบด้วย หาก เป็นไปได้ควรส่งต้นฉบับ บทสัมภาษณ์ หรือคลิป ข่าวที่ติดต่อเรียบร้อยแล้วให้ ผู้เสียหายได้ตรวจสอบ ก่อนนำออกอากาศ เพราะ อาจมีบางช่วงบางต่อที่ผู้ เสียหายอาจต้องการแก้ไข หรือตัดออก และเมื่อถึง วันออกอากาศให้ส่งลิงก์ (link) ที่ออกอากาศแก่ ผู้เสียหายด้วย</p>	<p>การเขียนบทความหรือ พาดหัวข่าว ต้องระมัดระวัง การเล่าถึงเรื่องราว เหตุการณ์ ระมัดระวังและหลีกเลี่ยง การใช้ภาษาที่อาจนำไปสู่ การกล่าวโทษผู้เสียหาย หรือ ลดทอนศักดิ์ศรีความเป็น มนุษย์</p>

บรรณานุกรม

- กั้ววาฬ ฟองแก้ว. (2560). *สื่อเพื่อการเปลี่ยนแปลง: การทำงานร่วมกับสื่อในประเด็นเพศวิถี อัตลักษณ์ทางเพศสถานะ การแสดงออกและลักษณะทางเพศในประเทศไทย*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- กองบรรณาธิการ TCJ. 1 ใน 3 ของผู้หญิงทั่วโลกเป็นเหยื่อความรุนแรง.(2564), สืบค้นจาก <https://tcjthai.com/news/2021/6/current/11693>
- ชนเดตี ทินนาม. (2558). *โครงการวิจัยการพัฒนาแนวทางปฏิบัติในการนำเสนอรายการโทรทัศน์บนหลักสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของสตรี*. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกากระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ.
- ชนเดตี ทินนาม โกสุมโอมพรนุวัฒน์ รัตนา ด้วยดี. (2564). *ยุทธศาสตร์สุขภาวะ LGBTQI+ ในประเทศไทย*. สมาคมเพศวิถีศึกษา.
- บุษกร สุริยสาร. (2557). *อัตลักษณ์และวิถีทางเพศในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: องค์การแรงงานระหว่างประเทศ.
- มูลนิธิเพื่อสิทธิและความเป็นธรรมทางเพศ. *สิทธิที่จะสร้างครอบครัวคือสิทธิมนุษยชน*. (2563), สืบค้นจาก <http://forsogi.org/?p=301>
- มูลนิธิหญิงชายก้าวไกล. *ข้อมูลความรุนแรง*. (2564), สืบค้นจาก <https://www.wmp.or.th/categorycontent/7669>
- Reporting on Violence against women and girls: a handbook for journalist*. (2019). the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
- Slobodanka Dekić. (2017). *Media Coverage Of Gender-Based Violence Handbook*. UN Women
- WHO (World Health Organization). (2021). *Global, Regional and National Estimates for Intimate Partner Violence Against Women and Global and Regional Estimates for Non-partner Sexual Violence Against Women*. from <https://www.who.int/news/item/09-03-2021-devastatingly-pervasive-1-in-3-women-globally-experience-violence>
- UNESCO. (2012). *Gender-Sensitive Indicators for Media*. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
- UNFPA (2011). *Managing Gender-based Violence Programmes in Emergencies.E-learning companion guide*. from <https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/Report%20GBV%20and%20Gender%20Mapping.pdf>

Westminster Foundation for Democracy (WFD) is the UK public body dedicated to supporting democracy around the world. Operating internationally, WFD works with parliaments, political parties, and civil society groups as well as on elections to help make countries' political systems fairer, more inclusive and accountable.

 www.wfd.org

 [@WFD_Democracy](https://twitter.com/WFD_Democracy)

 [@WestminsterFoundation](https://www.facebook.com/WestminsterFoundation)

Scan here to sign up to WFD news

Westminster Foundation for Democracy is an executive Non-departmental Public Body sponsored by the Foreign, Commonwealth & Development Office.

Foreign, Commonwealth
& Development Office